

Nr 224

Av herr Wiklund i Stockholm, om visst tillägg till 4 § instruktionen för riksdagens ombudsmän.

(Lika lydande med motion nr 263 i Första kammaren)

Enligt 4 § instruktionen för riksdagens ombudsmän äger ombudsman, om han finner att någon, vars ämbetsutövning står under hans tillsyn, har felat endast av ovarsamhet utan vrång avsikt, att låta bero vid vunnen rättelse eller avgiven förklaring eller vad eljest förekommit i saken. Detta stadgande kommer mycket ofta till användning i ombudsmännens verksamhet. Det är endast i ett ringa antal fall, som de båda ombudsmännen, när tjänstemän har förfarit oriktigt, skrider till åtal. Vid flertalet sådana tillfällen nöjer de sig med att med stöd av ovannämnda stadgande uttala sitt ogillande av vederbörande tjänstemans förfaringssätt men låter bero därvid.

Otvivelaktigt är denna ordning lämplig och tillgodoser ett praktiskt behov. Domstolarna belastas icke med obetydligare saker. Tjänstemännen behöver icke schavottera inför rätta för småfel. Möjlighet finns att under hand låta en eventuell målsägande erhålla gottgörelse o. s. v.

Emellertid kan icke bortses från att förfaringssättet i ett avseende ger anledning till kritik. Om vederbörande tjänsteman och ombudsman är av olika mening om vad som är rättsenligt i den föreliggande situationen — det kan t. ex. gälla tolkningen av en bestämmelse — kan någon klarhet icke vinnas. Ombudsmannen anser att tjänstemannen förfarit felaktigt, medan denne själv vidhåller att han tillämpat den ifrågavarande rättsregeln på ett riktigt sätt. I denna situation kommer tjänstemannen vanligen i ett klart underläge. Den stora auktoritet som ombudsmannen åtnjuter ger tyngd åt hans ståndpunkt. Denna kommer att i den officiella redogörelsen i ämbetsberättelsen framstå som sista ordet. Häremot står den enskilde tjänstemannen, som kanske representerar en vidsträckt opinion inom sin grupp, utan hjälpmedel.

Endast behörig domstol kan avgöra vilken ståndpunkt i en sådan tvist som är den enligt svensk rätt riktiga. Ett uttalande av domstol torde i allmänhet endast kunna erhållas i en straffprocess, i vilken ombudsmannen påstår ansvar för vederbörande tjänsteman för hans förfaringssätt. I de flesta fall torde tjänstemannen icke vara beredd att driva saken därhän. Han bör emellertid ha möjlighet därtill, om han så önskar. Ombudsmannen

bör med andra ord i ett läge av detta slag vara skyldig att — om tjänstemannen det påfordrar — föranstalta om åtal.

Lagtekniskt synes en lösning kunna vinnas på så sätt, att ett nytt andra stycke tillägges 4 § ombudsmannainstruktionen med stadgande om plikt för ombudsman, som enligt regeln i paragrafens första stycke gjort uttalande om att en tjänsteman förfarit felaktigt, att — om denne så påfordrar — föranstalta om åtal mot denne i det anmärkta avseendet. Erforderlig lagtext torde kunna utformas av vederbörande lagutskott.

Under återopande av det ovan anförda hemställs,

att riksdagen måtte besluta antaga sådant tillägg till 4 § instruktionen för riksdagens ombudsmän att ombudsman, som funnit tjänsteman ha förfarit felaktigt, blir skyldig att, om tjänstemannen det påkallar, åtala honom för det ifrågasatta tjänstefelet.

Stockholm den 25 januari 1961

Daniel Wiklund
i Stockholm